

ΕΝΑ ΜΩΡΟ ΜΕ ΔΥΟ ΚΕΦΑΛΙΑ

ή πως η Μεγάλη Βρετανία έφτιαξε το Νεοελληνικό εν Κύπρο μωρό

Η μητέρα του νεοελληνισμού στην Κύπρο είναι ως γνωστό η Ελλάδα, το κράτος, δηλαδή, των Αθηνών το οποίο προμήθευσε τα βιβλία τους δασκάλους και τους πρεσβευτές απ' τους οποίους οι Κύπριοι έμαθαν ότι λέγονταν Έλληνες. Είναι όμως εξίσου σημαντικό να μάθουν επιτέλους ότι αυτό το «μωρό» (ο νεοελληνικός εθνικισμός) είχε ακόμα ένα γονιό (πατέρα κατά πάσα πιθανότητα). Την Βρετανική Αποικιοκρατία που για 50 χρόνια συντηρούσε και ανάτρεφε αυτό το μωρό στο «σπίτι της». Ας αποδώσουμε δικαιοσύνη λοιπόν. Σύγχρονοι νεοέλληνες ιδού ο πατέρας. Για να μη συγχίζεστε σήμερα μπροστά στους Αγγλους στρατιώτες και τη σημαία τους στη Δεκέλεια και στο Ακρωτήρι. Υπό τη σκιά της Αυτοκρατορίας τους, ανακαλύψατε (ή σας έμαθαν) για όλα αυτά τα γλυκά παραμυθάκια της γαλανόλευκης. Σεβασμό λοιπόν.

«ένα ελληνοαγγλοαναθρεμμένο
μούσμουλο»

Η κάθοδος των Άγγλων στην Κύπρο το 1878 σηματοδότησε σε ένα μεγάλο βαθμό, την αρχή του εκμοντερνισμού της Κυπριακής κοινωνίας. Αποτέλεσε ταυτόχρονα και την αρχή του διαχωρισμού των κυπριών σε εθνικές ομάδες. Αυτό το «μικρό μυστικό», ότι δηλαδή είναι οι Άγγλοι που διαχώρισαν τους Κυπρίους σε «Έλληνες» και «Τούρκους», το κρύβουν τόσο καλά οι ιστορικοί μας που παρασύρουν ακόμα και τους νεοεθνικόφρονες διανοούμενους μας, σε αστείες δηλώσεις ότι οι Άγγλοι ήθελαν λέει, να αφελληνίσουν τους Έλληνες. Μερικοί μάλιστα έφτασαν σε σημείο να γράφουν και δημόσια ότι οι Άγγλοι ήθελαν να επιβάλουν τον διαχωρισμό «Οθωμανοί-Ρωμιοί». Και όμως θα αρκούσε μια απλή ανά- γνωση των εκκλησιαστικών μνημάτων για να τους πείσει ότι ο όρος Έλληνας ήταν ανύπαρκτος πριν το 1878. Φυσικά κανένας δεν τολμά να τους πει δημόσια ότι είναι άσχετοι. Δεν είναι μόνο η ελεύθερη έκφραση και η ακαδημαϊκή ελευθερία που ενοχλούν τους «νεοέλληνες» - η ίδια η κυπριακή ιστορία είναι παράνομη σ' αυτόν τον τόπο στο όνομα της εθνικής τους συνείδησης.

Η Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν χωρισμένη σε 4 μιλλέτ. Το Ορθόδοξο-Ρωμαϊκό, το Αρμενικό, το Εβραϊκό και το Σουνιτικό (Μουσουλμάνοι). Αυτά [τα] millet δεν είχαν καμιά σχέση με τα σύγχρονα έθνη. Σαν παραδοσιακές κοινότητες βασιζόνταν στην θρησκεία και όχι στην γλώσσα ή στην μυθολογία μιας κοινής ιστορίας. Κάτω απ' τους Οθωμανούς η θρησκευτική συμμετοχή καθόριζε τη νομική θέση του ατόμου. Ένας Ελληνόφωνος λ.χ. ονομαζόταν «Τούρκος» απλά επειδή ήταν μουσουλμάνος. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν πλουραλιστική και όχι εθνική. Η Αγγλική Αποικιοκρατία αντίθετα διαχώρισε 2 «εθνικές» κοινότητες με βάση τη σύνδεση θρησκείας-γλώσσας και ενθάρρυνε την ανάπτυξη της Ελληνικής συνείδησης. Οι λόγοι ήταν πολλοί και σύνθετοι, αλλά μπορεί κανείς να διαχωρίσει 2 βασικούς παράγοντες: Σαν Ευρωπαίοι οι Άγγλοι ευνοούσαν τον Ελληνικό εθνικισμό για πολιτιστικούς λόγους. Όπως έχει αναλύσει εκτενέστατα ο Μ. Bernal στο βιβλίο του «Μαύρη Αθηνά», ο 19ος αιώνας ήταν η εποχή που οι Ευρωπαίοι μετακίνησαν την υποτιθέμενη αρχή του πολιτισμού τους από την Αίγυπτο στην Αρχαία Ελλάδα. Η Ελλάδα σαν Ευρωπαϊκή, χριστιανική, λευκή κουλτούρα ήταν φυσικά πιο αποδεκτή, απ' την Μουσουλμανική, αφρικανική Αίγυπτο σαν η «πηγή» του Ευρωπαϊκού πνεύματος. Κατά συνέπεια, ιδιαίτερα οι φιλελεύθεροι κύκλοι της Βρετανικής κοινής γνώμης, ένοιωθαν μια συμπάθεια για την Ελλάδα και

για τις φαντασιώσεις της «Μεγάλης Ιδέας».

Σ' ένα πολιτικό επίπεδο το γεγονός ότι η Κύπρος είχε παραχωρηθεί στην Μ. Βρετανία προσωρινά απ' την Οθωμανική Αυτοκρατορία, οδηγούσε την τελευταία σε μια προσπάθεια να αποκτήσει ερείσματα στον ντόπιο πληθυσμό. Η ανάπτυξη μιας Ελληνικής συνείδησης από την Ορθόδοξη πλειοψηφία ήταν μια απαραίτητη άμυνα απέναντι σε μελλοντικές απαιτήσεις των Οθωμανών για επιστροφή της Κύπρου. Έτσι από το 1880 μέχρι το 1930 οι Άγγλοι ενθάρρυναν τον Ελληνικό εθνικισμό. Μετά το 1930, όταν είχαν πλέον αποκτήσει και νομική κυριαρχία στην Κύπρο (το νησί είχε κηρυχθεί Αποικία του στέμματος το 1925), άρχισαν να ενθαρρύνουν τον άλλο εθνικισμό - τον Τούρκικο - ελπίζοντας να ισοζυγίσουν και πάλι τις διεκδικήσεις και να μείνουν κυρίαρχοι στο νησί. Ας δούμε όμως τα ιστορικά ντοκουμέντα.

Οι Άγγλοι χρηματοδοτούσαν όχι απλά την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας αλλά και της εθνικιστικής προπαγάνδας που ερχόταν μέσω των εισαγόμενων βιβλίων από την Αθήνα.

Το 1880 οι Άγγλοι έκαναν μια έρευνα για την εκπαίδευση στην Κύπρο και αποφάσισαν να χορηγήσουν οικονομική βοήθεια για την ανάπτυξη των σχολείων. Ο απώτερος στόχος βέβαια (όπως και σε άλλες αποικίες), ήταν να δημιουργηθεί μια φιλοαγγλική ελίτ και ένας πληθυσμός που θα αποδεχόταν την νομιμότητα (και τη λογική) της αγγλικής «ορθολογικής (rational) διακυβέρνησης».

Ο Τζιωρτζ Σπένσερ που έκανε την έκθεση εισηγήθηκε τη χρήση της αγγλικής γλώσσας στα δημοτικά (όπως γινόταν και σ' άλλες αποικίες. Αυτή η εισήγηση απορρίφθηκε ωστόσο μετά από αντιδράσεις της εκκλησίας και τον προϋρχόντων. Οι Άγγλοι όχι απλά υποχώρησαν αλλά και δικαιολόγησαν την χρήση της Ελληνικής με τρόπο που σίγουρα δεν έκαναν για άλλους αποικιοκρατούμενους πληθυσμούς. Ο λόρδος Κίμπερλεϋ, υπουργός Αποικιών, έγραψε στον διοικητή της Κύπρου:

«έχοντας υπ' όψιν την πλούσια και ποικιλώτατη φιλολογία της Αρχαίας Ελλάδος και τη μεγάλη επίδοση που πήρε η καθομιλούμενη ελληνική από το 1821, πιστεύω ότι η γλώσσα η Ελληνική, που ομιλείται από τους περισσότερους κατοίκους της νήσου, αν ληφθή σαν μέσο εκπαίδευσης, θα παρέχη μέσα κοινωνικής αγωγής και ύψιστης πνευματικής αναπτύξεως».

Κανένας αποικιοκράτης δεν θα «υποχωρούσε» τόσο εύκολα μπροστά στους ιθαγενείς αν δεν έβλεπε την στρατηγική σημασία της συμμαχίας Ελληνισμού-Βρετανικής Αποικιοκρατίας.

Οι Άγγλοι έβλεπαν στους Ορθόδοξους που θα μεταμορφώνονταν σε Έλληνες με την ταύτιση θρησκείας-γλώσσας και την διαπαιδαγώγηση στην μυθολογία της Ελληνικής ιστορίας, τους τοπικούς τους σύμμαχους που δεν ήθελαν να αποξενώσουν.

Αυτή η θέση των Άγγλων εφαρμόστηκε χωρίς αλλαγές κατά τις επόμενες δεκαετίες. Η ίδια η εξάρτηση του κράτους των Αθηνών από τη Μεγάλη Βρετανία έκανε τους Κύπριους ενωτικούς να είναι ιδιαίτερα διπλοπρεπείς επαναλαμβάνοντας μόνιμα ότι η «μεγάλη, ευγενής, φιλελεύθερη κ.λ.π.» Μεγάλη Βρετανία θα μπορούσε να παραχωρήσει την Κύπρο στην Ελλάδα.

Οι Βρετανοί από την άλλη χρησιμοποιούσαν τις μεταρρυθμίσεις για να κερδίσουν μέρος των μεσαίων

στρωμάτων προς μια φιλελεύθερη, διαλλακτική στάση απέναντι τους και το νομικό επιχείρημα ότι η Κύπρος ανήκε επίσημα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία για να αποφεύγουν πιέσεις από τους Ενωτικούς. Έτσι όταν το 1907 ο Γούντσιν Τσέρτσιλ επισκέφθηκε την Κύπρο σαν υπουργός αποικιών, επιβεβαίωσε την Ελληνική προπαγάνδα με τρόπο θριαμβευτικό: «Θεωρώ πολύ φυσικό να επιζητεί η πλειονότητα των κατοίκων η οποία έχει Ελληνική καταγωγή, θρησκεία και γλώσσα, την πολιτική της ένωσης, με θάρρος και επιμονή, μετά των ομόφυλων αδελφών τους. Τέτοια αισθήματα αποτελούν παράδειγμα πατριωτισμού που χαρακτηρίζει πάντοτε το Ελληνικό Έθνος και η κυβέρνηση θα αποβλέπει με σεβασμό προς το αίσθημα αυτό».

Θα δυσκολευτεί κανείς να βρει τέτοιες δηλώσεις υποστήριξης ενός υποτιθεμένου «αντιαποικιακού» κινήματος σ' άλλες χώρες. Ο Τσιώρτσιλ δεν είχε ενδοιασμούς να πει στους ενωτικούς «τους εθνικούς σας πόθους ευρίσκω πολύ φυσικούς και τους αναγνωρίζω ως δίκαιους» απλούστατα γιατί η Μεγάλη Βρετανία θα είχε την Κύπρο στην σφαίρα επιρροής της είτε σαν Αποικία είτε με την ένωση με μια εξαρτωμένη Ελλάδα στο βαθμό που απότρεπε την επιστροφή της στους Οθωμανούς. Και βλέποντας την επερχόμενη άνοδο του κινήματος των νεοτούρκων (οι οποίοι ανέβηκαν στην εξουσία το 1908) που ήθελαν να εκμοντερνίσουν και να διατηρήσουν την Οθωμανική Αυτοκρατορία - και την αυξανόμενη γερμανική επιρροή σ' αυτή, ήταν φυσικό να βλέπουν στην Ελληνοποίηση της Κύπρου ένα παράγοντα σταθερότητας για την διατήρηση της παρουσίας τους. Το 1912 μάλιστα εισηγήθηκαν ξεκάθαρα στην Ελλάδα την παραχώρηση της Κύπρου με αντάλλαγμα μια ναυτική βάση στην Αργολίδα. Το Ελληνικό κράτος απέρριψε την εισήγηση όπως έκανε και το 1915 με τη νέα προσφορά των Άγγλων για ένωση. Αυτές οι προσφορές της Κύπρου από την Αγγλία προς την Ελλάδα φυλάττοντας βέβαια σαν κρατικά μυστικά απ' τους νεοέλληνες εθνικιστές, όχι απλά γιατί η Ελλάδα απέρριψε την Ένωση αλλά γιατί δείχνουν ξεκάθαρα την ουσία της μέχρι τότε Βρετανικής Πολιτικής. Η Μ. Βρετανία ενίσχυε τον Ελληνικό εθνικισμό για να αποσπάσει την Κύπρο απ' την Οθωμανική Αυτοκρατορία και για να την χρησιμοποιήσει σαν διαπραγματευτικό ατού για την επιρροή της στην Ελλάδα.

Αυτή η πολιτική δεν άλλαξε ριζικά ούτε στην αρχή της δεκαετίας του '20. Η Μεγάλη Βρετανία πίστευε ακόμα ότι το δημιούργημα της στην Κύπρο (ο Ελληνικός Εθνικισμός) θα την στήριζε με ευγενικές παρακλήσεις για Ένωση. Η σχεδόν άμεση διασύνδεση της ανάπτυξης του Ελληνο-ενωτικού εθνικισμού και της Βρετανικής Αποικιοκρατίας φαίνεται καθαρά και στην προσωπική πορεία ένας από τους κορυφαίους εθνικιστές της περιόδου - του Νεοπτόλεμου Πασχάλη. Το 1921 ο Πασχάλης ήταν ο εμπνευστής μιας πιο δυναμικής αντιπαράθεσης με την Μ. Βρετανία ώστε να πραγματοποιήσει τις «υποσχέσεις» της για την ένωση. Εισηγήθηκε την πολιτική της αποχής απ' τις εκλογές η οποία υιοθετήθηκε απ' το εθναρχικό συμβούλιο αλλά απέτυχε στην πράξη. Όταν απέτυχε και ο ίδιος να εκλέγει βουλευτής το 1925 δέχθηκε την θέση του «Γενικού Δημόσιου Κατήγορου» στην Βρετανική διοίκηση. Και το '31 προάχθηκε σε Σύμβουλο του Στέμματος!

Όταν το 1925 η Κύπρος κηρύχθηκε επίσημα αποικία του στέμματος η Αγγλική πολιτική άρχισε να μεταβάλλεται. Ανέλαβε το 1926 σαν κυβερνήτης ο Storrs ο οποίος βρέθηκε στην ειρωνική θέση να είναι ο συνεχιστής της μέχρι τότε φιλελληνικής πολιτικής των Βρεττανών (μια και ο ίδιος δήλωνε φιλέλληνας) και ταυτόχρονα ο αποδέχτης μιας αυξανόμενης πίεσης από το υπουργείο Αποικιών να ελεγχθεί ο Ελληνο-ενωτικός εθνικισμός. Αυτό ήταν σίγουρα κάτι το νέο. Όπως παρατηρεί ο κ. Γιωργαλλίδης στο ογκώδες έργο «Cyprus and the governorship of sir Ronald Storrs».

«Ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά της συζήτησης για το κυπριακό σύνταγμα ήταν η έμφαση του υπουργείου Αποικιών στον κίνδυνο από το ενωτικό κίνημα. Αυτό ήταν **ένα εκπληκτικό νέο στοιχείο** στη θέση του υπουργείου προς την Κύπρο δεδομένου ότι μέχρι τότε έκρινε τις εκδηλώσεις υπέρ της Ένωσης χωρίς σημασία».

Έτσι παρά το γεγονός ότι τις εκλογές του 1925 τις είχαν κερδίσει οι μετριοπαθείς που υποστήριζαν

ενίσχυση της Αυτοκυβέρνησης και μεταρρυθμίσεις, οι Βρεττανοί άρχισαν να ανησυχούν για ένα κίνημα που ξεκίνησε με την κάθοδο τους στην Κύπρο και το οποίο ενίχυναν μέχρι τότε με δηλώσεις και σχόλια για την Ελληνικότητα του νησιού. Δικαιολογημένα ο κυβερνήτης Στορς παρατήρησε ότι οποιαδήποτε μέτρα ενάντια στον εθνικισμό θα φαίνονται παράξενα δεδομένων.. «των δημοσίων διακηρύξεων τριών Βρεττανών πρωθυπουργών, ενός υπουργού εξωτερικών και ενός υπουργού αποικιών καθώς και άλλων επιφανών προσώπων και διαφόρων βρεττανικών εντύπων ποικίλων πολιτικών αποχρώσεων, οι οποίοι εκφράζουν ανοικτή συμπάθεια για την ένωση με την Ελλάδα».

Μόλις έφθασε ο Στορς φρόντισε να δείξει έντονα τα φιλελληνικά του αισθήματα σε βαθμό που ένας απ' τους ηγέτες των εθνικιστών ο Ν. Κ. Λανίτης αρχικά τον θεώρησε φίλο του και τον συνόδευε σε επισκέψεις σχολείων. Οι σχέσεις τους ωστόσο οξύνθηκαν καθώς η Βρεττανική διοίκηση και ιδιαίτερα το υπουργείο Αποικιών συνέχιζε να πιέζει τον Στορς να πάρει μέτρα ενάντια στην ανάπτυξη του Ελληνο-ενωτικού εθνικισμού ιδιαίτερα στην εκπαίδευση. Ουσιαστικά όπως παρατηρεί ο Γιωργαλλίδης οι Βρεττανοί έχασαν εκείνη την εποχή μια μοναδική ευκαιρία να προωθήσουν ένα συμβιβασμό Αυτοκυβέρνησης και Αποικιοκρατίας.

Ο λόγος τον οποίον ο Γιωργαλλίδης αποφεύγει ουσιαστικά να κατονομάσει (και αναφέρεται γενικά σε «εκπληκτική αλλαγή») είναι ότι η Βρεττανία δεν χρειαζόταν πλέον τον Ελληνικό εθνικισμό (όπως τα προηγούμενα 50 χρόνια) για να κρατήσει την Κύπρο. Η Κύπρος ανήκε πλέον και νομικά στην Βρεττανική Αποικιοκρατία. Ο ίδιος ο Στορς σαν ο τελευταίος εκπρόσωπος μιας πολιτικής που δεν ήταν πλέον χρήσιμη επέμενε με έντονο φιλελληνικό πάθος να δικαιολογεί (με την υποβάθμιση της σημασίας του) τον Ελληνικό εθνικισμό - τον οποίο θεωρούσε απόλυτα φυσιολογικό. Σε μια αναφορά του λ.χ. για την κατάσταση στα σχολεία αναφέρει ότι αυτά τα ιδρύματα ήταν ουσιαστικά και πρακτικά προέκταση του Ελληνικού κράτους στην Κύπρο: Αλλά ξεκινά την αναφορά του με την διαβεβαίωση, ότι δεν υπάρχει πρόβλημα.

«Δεν μπορεί να ειπωθεί ότι υπάρχει οτιδήποτε καθαρά αντι-αγγλικό στο πρόγραμμα των σχολείων, αλλά όλα προσπαθούν ενεργητικά να Ελληνοποιήσουν τον πληθυσμό. Όλα τα Ελληνικά δημοτικά σχολεία χρησιμοποιούν το «Αναλυτικό πρόγραμμα» που δημοσιεύτηκε στην Ελλάδα [...]. Σ' αυτά τα σχολεία δεν επιτρέπονται βιβλία που δεν έχουν εγκριθεί από την «Κριτική Επιτροπή» στην Αθήνα. Τα γυμνάσια κάθε πόλης και το Παιδαγωγικό Κολλέγιο αναγνωρίζονται από το Ελληνικό Υπουργείο Παιδείας και εργάζονται κάτω απ' τους δικούς του κανονισμούς. Στους τοίχους των τάξεων υπάρχουν πορτραίτα του βασιλιά Κωνσταντίνου, της βασίλισσας Σοφίας του Βενιζέλου και άλλων διάσημων Ελλήνων, μαζί με λεπτομερείς χάρτες της Σύγχρονης Ελλάδας, ενώ αυτός της Κύπρου, εάν βρίσκεται καθόλου, είναι μικρός, απηρχαιωμένος, ξεφτισμένος και συνήθως πεταγμένος πίσω απ' τον πίνακα». (Γιωργαλλίδης, σ. 71).

Σίγουρα η Βρεττανική Αποικιοκρατία που χρηματοδοτούσε εν μέρει αυτό το εκπαιδευτικό σύστημα δεν ένοιωθε την Ελλάδα και τον Ελληνικό εθνικισμό σαν εχθρό ακόμα. Έτσι παρά τους ενδοιασμούς του Υπουργείου Αποικιών μετά το 1925 το υπουργείο εξωτερικών του 1928 συνηγόρησε με τον Στορς ότι οι Ελληνικές σημαίες στην Κύπρο δεν ήταν πρόβλημα για την Βρεττανική Αποικιοκρατία - όπως πρόβλημα δεν έπρεπε να θεωρείται και η συλλογή χρημάτων στα σχολεία για την Ελληνική Αεροπορία (η συλλογή χρημάτων, δηλαδή, από τα σχολεία μιας Αυτοκρατορίας για κάποιο άλλο κράτος!). Έλεγε χαρακτηριστικά το μήνυμα του Υπουργείου Εξωτερικών:

«[Η ανοχή] είναι η πιο επιθυμητή πορεία σε σχέση με τις εισφορές για την Ελληνική Αεροπορία δεδομένου των φιλικών σχέσεων ανάμεσα στη Μεγάλη Βρεττανία και την Ελλάδα οι οποίες συνιστούν μια εξαιρετική συμ-βολή στον χαρακτήρα της πολιτικής που ακολουθείται στην Κύπρο».

Τρία χρόνια αργότερα βέβαια, στα πλαίσια της οικονομικής κρίσης οι εθνικιστές θα αναλάμβαναν

την ηγεσία της εξέγερσης των Οκτωβριανών του 1931, απαιτώντας Ένωση δυναμικά. Η Αγγλική διοίκηση σκλήρυνε τότε τη στάση της αλλά ήταν πια αργά. Η σκλήρυνση της στάσης των Άγγλων οδήγησε σε μια ταύτιση του Ελληνικού εθνικισμού με το ανταποικιακό κίνημα παρά το ότι οι ηγέτες των εθνικιστών εξακολουθούσαν να εργάζονται στην Αγγλική κυβέρνηση του νησιού. (Οι «διορισμένοι» όπως αποκαλούνταν τότε). Η Ελληνική κυβέρνηση, όμως, συνέχισε την στάση ανοχής της Βρετανικής διοίκησης και της ταυτόχρονης ενίσχυσης των εθνικιστών ελπίζοντας ότι κάποτε η «προστάτιδα» της θα της έδινε την Κύπρο σαν δώρο. Έτσι ο Βενιζέλος αποκάλεσε τους εξεγερμένους Κύπριους του 1931 «εγκληματικά στοιχεία» και η κυβέρνηση των Αθηνών, το 1945, αποκαλούσε «εαμοβουλγάρους» όσους ζητούσαν να εγερθεί το θέμα της Κύπρου στην διάσκεψη των νικητών του β' παγκόσμιου. Μετά τη Μι- κρασιατική καταστροφή του 1922 η Ελλάδα είχε ουσιαστικά συμπληρώσει την «εθνική της ολοκλήρωση». Η Κύπρος έμεινε ντε φάκτο εκτός νύμφωνος ιδιαίτερα σε μια εποχή που οι Άγγλοι και οι Αμερικανοί ήταν τα μόνα δεκανίκια της εξουσίας στην Αθήνα. Το Ελληνικό κράτος βεβαίως δεν είχε εγκαταλείψει τα όνειρα του για «δωρεά της Κύπρου» αλλά τόνιζε στους Κυπρίους ενωτικούς ότι ήταν αδύνατο να ανακινήσει το ζήτημα με την Αγγλία λόγω εξάρτησης. Το ενωτικό κίνημα στην Κύπρο ωστόσο είχε αποκτήσει πια μια δίκιά του αυτόνομη δυναμική λόγω των εσωτερικών συγκρούσεων της Κυπριακής κοινωνίας. Είναι αυτή η δυναμική που οδήγησε στην ένοπλη αναμέτρηση της δεκαετίας του 50, την οποία το Ελληνικό κράτος προσπάθησε μετά να σταματήσει όπως-όπως.

Ο ίδιος ο υπουργός Αποικιών, Amery, που εισηγήτο να παρθούν μέτρα, είχε προηγουμένως (όπως γράφει στην Αυτοβιογραφία του) σκεφθεί την πιθανότητα συγκυριαρχίας Ελλάδας-Βρετανίας στην Κύπρο.

Οι Άγγλοι είχαν αρχίσει από τη δεκαετία του 40 να ενιχύσουν τον Τουρκικό εθνικισμό τον οποίον αντιπαράβαλαν στον ενωτισμό μετά. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι μέχρι και την «ύστατη στιγμή» οι κυρίαρχες ομάδες της κυπριακής κοινωνίας έβλεπαν τον Ελληνοχριστιανισμό σαν την ιδεολογία που αναπτύχθηκε και θα προστατευόταν απ' την Βρετανική διοίκηση. Έτσι ο ακροδεξιός Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Β' δήλωνε απερίφραστα την περίοδο της ταξικής αντιπαράθεσης 1947-48:

«ο αγών κατά του κουμμουνισμού είναι πλέον επείγον, παρά ο αγών για την ένωση... ή

«ουδέποτε θα αγωνισθούμε εναντίον των Άγγλων διά την ένωση της Κύπρου μετά της Ελλάδος».

Και τα αισθήματα από την άλλη πλευρά συνέχισαν μέχρι, σχεδόν, το τέλος να είναι πατερναλιστικά. Στην δεκαετία του 1930 παρά τα μέτρα ενάντια στον ενωτισμό, ο κυβερνήτης έγραφε στον υπουργό αποικιών «Προς το παρόν η εκκλησία μ' όλη της την διαφθορά είναι αντικομμουνιστική και αυτό είναι ένας μεγάλος θησαυρός. Και στις 23 Νοεμβρίου 1936 ο υπουργός Αποικιών έκφραζε ως εξής τη νέα χρησιμότητα του ενωτισμού - σαν ιδεολογίας ενάντια σε ένα αυτοχθόν ανταποικιακό κίνημα. «Θα ήταν σημαντικό για την πολιτική μας άνεση στην Κύπρο να θέσουμε τη διοίκηση της πάνω σε επαρχιακή βάση (excepts excipiendo) ώστε η πιθανότητα ενίσχυσης του κυπριακού εθνικισμού, που όπως είναι σίγουρο θα υποκαταστήσει την ένωση όταν αυτή θα έχει χάσει την αξία της, να απωθηθεί όσο το δυνατό περισσότερο στο μέλλον».

Ακόμα και την επαύριο του ενωτικού δημοψηφίσματος του 1950 (στις 17 του Γενάρη) ο Φιλέλληνας Άγγλος βουλευτής Francis Noel Baker με ομιλία του στο BBC προειδοποίησε πατρικά την εθναρχία και τους «υγιείς» Έλληνες (αναγνωρίζοντας βέβαια το δίκαιο του αιτήματος για την Ένωση) ότι η σύμπλευση τους με τους κουμμουνιστές στο δημοψήφισμα ήταν επικίνδυνη για όλους για τη Δυτική συμμαχία δηλαδή. Η ιδεολογία του κυπριακού ελληνισμού και ο εθνικιστές εθεωρούνταν η απ' την Αποικιοκρατία σύμμαχοι ενάντια στον κουμμουνισμό. Αυτές οι δηλώσεις-εξελίξεις (όπως η συμμαχία Εθναρχίας-εθνικιστών-Αποικιοκρατίας ενάντια στους απεργούς το 1948) δεν θα έπρεπε να φαίνονται παράξενες. Ο Ελληνοχριστιανισμός στην Κύπρο ήταν η ιδεολογία της Άρχουσας τάξης που επιβλήθηκε σαν ηγεμονική κουλτούρα στην κοινωνία. Οι Βρεττανοί εκμοντέρνισαν την κοινωνία και ενθάρρυναν αυτήν την ιδεολογία σαν ιδεολογία αναδόμησης της εξουσίας - μια αναδόμηση που την χρειάζονταν και οι ίδιοι και οι αρχικές τάξεις για να κρατούν την κοινωνία υπό τον έλεγχο τους.

Άλλωστε οι Άγγλοι ήταν αρκετά σαφείς το 1955 όταν κήρυξαν την Αριστερά εκτός νόμου. Θεωρούσαν ότι η Αριστερά και το ταξικό κίνημα που εκπροσωπούσε ήταν ο κύριος υπεύθυνος για τη διάβρωση της κοινωνικής σταθερότητας. Κατηγορούσαν ουσιαστικά το ΑΚΕΛ ότι με τη δράση του παρέσυρε και τη νόμιμη εθnikοφροσύνη στην παράνομη δράση. Η ΕΟΚΑ που οδήγησε σε ρήξη τις «οικογενειακές» σχέσεις ανάμεσα στην Αποικιοκρατία και την κυπριακή εθnikοφροσύνη, ήταν ως ένα σημείο και η εξέγερση του γιου ενάντια στον πατέρα. Για να δούμε πόσο καιρό θα πάρει η αυτονόμηση απ' την μητέρα και το ξεπέρασμα του οιδιπόδειου.

Βιβλιογραφία: G.S. Georgallides, Cyprus and the governorship of sir Ronald Storrs. sir Ronald Storrs, Orientations. Αχιλλέα Λυμπουρίδη, Μελέτες για την Αγγλοκρατία στην Κύπρο.

From:
<https://movementsarchive.org/> - Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:traino:no_10:twoheads&rev=1598617614

Last update: 2025/04/20 19:47

